

NORSKE
LAKSEELVER

Postboks 9354 Grønland
0135 Oslo

NORGES BONDELAG

Pb 9354 Grønland
0135 Oslo

Til:

VRM Hordaland, Hordaland fylkeskommune

Kopi: KLD, NVE, OED og Miljødirektoratet

deres ref;

vår ref; 11814

Oslo; 21.12.2014

Høringsvar regionale vannforvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogram

Vi viser til høring av regionale vannforvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogram. Dette er et overordnet høringsinnspill til samtlige vannregionmyndigheter fra Norske Lakseelver og Norges Bondelag.

Hensyn som må tas i fjorder og langs kysten

Vi minner om definisjonen av en *Vannforekomst*, slik den står i Vannforeskriften § 3.a;

"En avgrenset og betydelig mengde av overflatevann, som for eksempel innsjø, magasin, elv, bekk, kanal, **fjord eller kyststrekning**, eller deler av disse, eller en avgrenset mengde grunnvann innenfor en eller flere akviferer." (vår utheving).

Vi ser tydelig et behov for at vannforvaltningsplanene tar større høyde for økt bruk av kysten, både når det gjelder havbruk og gruvedrift.

Nasjonale laksefjorder og –laksevasdrag

Denne verneordningen ble ferdigstilt av Stortinget i 2007 for å gi et utvalg av landets viktigste laksebestander en særlig beskyttelse. Verneordningen ble fra 1. januar 2013 forankret i lakse- og innlandsfiskelovens §7a, som slår fast: «Når det treffes vedtak eller gjennomføres tiltak som kan påvirke laksens levevilkår, skal de særskilte hensyn som følger av Stortingets vedtak om nasjonale laksevasdrag og nasjonale laksefjorder legges til grunn. I disse områdene skal laksen sikres en særlig beskyttelse mot skadelige inngrep».

Vi har dessverre sett flere eksempler på at verneordningen ikke blir tilstrekkelig hensyntatt, og miljømyndighetenes praktisering av forurensingsloven i forbindelse med

mineralvirksomhet kan trekkes fram spesielt: Flere av våre fremste kunnskapsmiljø på villaks, herunder Havforskningsinstituttet og Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, fastslår at det er et svært mangelfullt kunnskapsgrunnlag om hvordan deponering av gruveslam i sjø påvirker vill laksefisk. Likevel er det gitt tillatelser til utslipp av gruveslam i de nasjonale laksefjordene Bøkfjorden og Ranafjorden, og utslippstillatelsene har blitt endret flere ganger etter at vernestatusen inntrådte. Disse tillatelsene mener vi er i sterk disharmoni med intensjonene til verneordningen. Når disse tillatelsene likevel ble gitt burde det vært satt vilkår om undersøkelser og forskning som i vesentlig grad kunne styrket kunnskapsgrunnlaget om mulig påvirkning på villaks. Dette har ikke skjedd.

Det er svært viktig at de regionale vannforvaltningsplaner og tiltaksprogram bidrar til å styrke statusen og autoriteten til verneordningen for nasjonale laksefjorder og laksevassdrag. Vannregionutvalgene/vannregionmyndighetene sitt kommende arbeid med utpeking av sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF) med tilhørende miljømål må vurderes særlig strengt hvor det får konsekvenser for nasjonale laksefjorder og –vassdrag.

Oppdrettsindustrien

Oppdrett påvirker kystvann med tilførsel av næringsstoffer fra feces og fôrrester. I tillegg påvirker oppdrettsindustrien bestandene av villaks og sjøørret ved oppkonsentrering av parasitten lakselus og genetisk interaksjon mellom rømt oppdrettsfisk og villfisk.

Påvirkningsparametrene lakselus og genetisk interaksjon mellom oppdrettsfisk og villfisk er ikke lagt inn i vann-nett og er ikke tatt med i vurderingene av vannforekomstenes økologiske miljøtilstand. Det er heller ikke foreslått tiltak i vannplanene og tiltaksprogrammene for å bedre miljøtilstanden i vannforekomstene.

Våre organisasjoner mener dette er i strid med vanndirektivet.

Det er også helt klart i strid med regjeringens egen villakspolitikk og målet om en miljømessig bærekraftig oppdrettsnæring.

Vi er innforstått med at det er lagt nasjonale føringer for at påvirkninger fra oppdrett ikke skal tas med i karakteriseringen i denne planfasen, og at det derfor ikke gis anledning for vannregionene å legge inn informasjon om disse påvirkningene i vann-nett, eller gjøre vurderinger knyttet til dette. Likevel nevnes disse utfordringene i de vannforvaltningsplanene hvor dette er relevante problemstillinger. Vi vil støtte opp under de av vannregionene som har valgt å skrive mer utfyllende om dette og som anerkjenner nødvendigheten av å synliggjøre disse utfordringene i vannforvaltningsplanene. Dette gir forvaltningsplanene i vårt syn økt legitimitet.

Vi ser at miljøkonsekvensene av fiskeoppdrett langs norskekysten har store konsekvenser for vassdragene og ikke minst for villaksen og sjøørreten. Rømminger fører blant annet til genetisk forurensing av de stedegne laksestammene, og lakselustettheten er for stor i mange områder med oppdrettsanlegg. Dette truer spesielt sjøørreten som art i mange

fjordsystemer. Lakselus er definert som én av to ikke-strabiliserte trussler mot laks og sjøørret av Norsk institutt for naturforskning og Vitenskaplig råd for lakseforvaltning. Den andre trusselen som ikke er under kontroll, er rømminger (kilde: Status for norske laksebestander i 2103 - VRL rapport nr. 5).

De biologiske påvirkningsfaktorene fra oppdrettsindustrien må inn under den ellers helhetlige vannforvaltningen i Norge. Datagrunnlaget må inngå i databasene som brukes i gjennomføringen av vanddirektivet og miljøtiltak i vannregionenes vannforvaltningsplaner må gjelde også for oppdrettsnæringen.

Vi mener Regjeringen må stille strengere krav til oppdrettsindustrien for å få kontroll på rømmingene, lakselusproblematikken og påvirkningen på vannmiljøet.

Når store påvirkningsfaktorer unntas fra å utløse tiltak i vannforvaltningsplanene, svekkes planenes legitimitet. Oppdrettsindustrien er en viktig industri. Videre vekst og utvikling for denne industrien forutsetter at den løser sine miljøutfordringer og blir miljømessig bærekraftig. Å unnta industriens miljøpåvirkninger fra å utløse tiltak i vannforvaltningsplanene, er et blindspor i arbeidet for en miljømessig bærekraftig havbruksindustri. Vi er bekymret for at arbeidet som blir lagt ned på vannområde- og vannregionnivå undergraves av sentrale myndigheter.

Gruvedrift

Konsekvenser av forurensing fra gruver, særlig langs kyst og i fjorder, ser ut til å ha blitt undervurdert og bagatellisert i planene.

Våre organisasjoner krever at påvirkningene på vannkvaliteten fra gruvevirksomhet tillegges større vekt i vannplanene. Dette gjelder både for utslipp og avsig til vassdrag og for utslipp av avfall til sjø (såkalt sjødeponi), f.eks. Repparfjord. Oppretting av sjødeponi kan ikke gjennomføres uten at vannkvaliteten blir kraftig redusert. Dersom myndighetene likevel gir tillatelse til sjødeponi, må dette begrunnes i henhold til Vannforskriften § 12. Når det gjelder gruver som i dag slipper ut avfall, må det legges en plan for å redusere skadene som dette påfører vannforekomstene. Vurderinger knyttet til dette må også inngå i de regionale vannforvaltningsplanene på lik linje med andre påvirkningsfaktorer.

Hensyn som må tas ved revisjon av kraftkonsesjoner

EUs rammedirektiv for vann (Vanddirektivet) og den norske vannforskriften er sentrale i revisjonen av norske kraftkonsesjoner. Revisjon av konsesjonsvilkår må forbedre miljøtilstanden i regulerte elver. Norge har i dag en ordning med nasjonale laksevassdrag, og en kvalitetsnorm for villaks. Det forplikter. Hensynet til laks og sjøørret må legges til grunn for revisjonsarbeidet i de vassdragene som har anadrome arter.

Minstevannføring: Beregninger for nedbør fram mot 2050 utført av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Det Norske Meteorologisk Institutt (DNMI) viser at klimaendringene vil gi mer regn, spesielt om høsten og vinteren. Vestlandet vil få den største endringen, med en årlig økning på 450-1100 mm. i enkelte områder. Den naturlige vannføringen i elver i Trønderlag vil øke med 5-10 % som følge av de globale klimaendringene. Også i Nordland vil elvene få betydelig økt vannføring, anslått til 30-100 mm. Østlandske elver får bare en liten økning i vannføringen, mens elvene i Troms og Vest-Finnmark vil bli noe tørrere. Beregningene gjelder for perioden 2030-2049, og sammenligner nedbøren med den vi har fått de siste 20 årene. Det er også verdt å merke seg at nedbørmengden har økt jevnt gjennom 1900-tallet, og at kraftproduksjonen også har økt i takt med nedbøren. Følgelig har kraftproduksjonsselskapene nå en høyere kraftproduksjon enn hva som var grunnlaget for konsesjonstildelingen. Foreløpige tall fra 2012 viser en samlet norsk kraftproduksjon på ca. 146 TWh, et rekordhøyt tall, og av dette utgjør vannkraft ca. 140 TWh. Det normale ligger på ca. 130 TWh samlet sett. Dette tilsier at det bør være rom for å innføre strengere miljøkrav i konsesjonsvilkårene uten at det går utover den opprinnelige rammen for energiproduksjon da konsesjonen ble tildelt.

Mer nedbør gir økt kraftproduksjon og større inntjening til kraftverkene.. Det er myndighetenes rolle og ansvar å sikre allmenne interesser i revisjonsprosessen, og det vil være naturlig at nye konsesjonsvilkår tar hensyn til villaks og sjøørret i større grad enn før, når vannføringen i vassdragene øker som følge av økt nedbør. Den ekstra vannføringen må komme natur og miljø til gode, og ikke bare kraftproduksjonsselskapet. Økt minstevannføring tilpasset hver elv må innføres. I en kost-nytte analyse må derfor **ikke** ekstra nedbør og tilsig regnes som et gode som kraftselskapene automatisk kan kalkulere inn som et tap om det brukes til økt minstevannføring og etablering av frie sidevannløp (se under).

Frie vandringsveier: For å sikre at laks og sjøørret skal komme levende ut i havet, trenger den en trygg utvandringsvei forbi turbiner og demninger. Et skråstilt gitter foran vanninntaket til turbinen, hindrer fisken i å bli kvernet til døde. Det må også etableres sideløp (nødutgang) med en vannføring ca. 5 % av turbinvannet. I tillegg må laksetrappene virke, slik at laksen kommer opp i de øvre delene av vassdragene som har gode gyte og oppvekstområder.

Effektkjøringer: i Norge i dag har et netto energioverskudd som forvaltes av private selskaper som kun har bedriftsøkonomiske mål for sin energiproduksjon. Følgelig er det på sin plass å være svært restriktiv til omfanget av og rammene for effektkjøring i norske laksevassdrag, og dette bør som hovedregel ikke tillates i nasjonale laksevassdrag. Hurtig senking i vannstanden fører til at mye yngel strandes og dør. NVE sier i sin forskningsrapport *Miljøkonsekvenser av raske vannstandsendinger*, at det må forventes mer effektkjøring i norske kraftverk framover på grunn av økningen i vind- og solenergi, noe som vil øke behovet for mer fleksibilitet i vannkraften. I den samme rapporten konkluderer forskerne også med at "for laksefisk er

det vist at senkningshastigheter for vannstand under 13cm i timen gir betydelig redusert strandingsrisiko". Vi mener at Naturmangfoldloven må tas i bruk for å regulere fremtidige effektkjøringer, slik at laks- og sjøørretungene får sjansen til å overleve.

Omløpsventiler: Omløpsventiler skal hindre tørrlegging ved teknisk svikt. Omløpsventiler er ikke standard på gamle kraftverk, og det er svært viktig at slike løsninger også blir pålagt disse. Ventilene må være dimensjonert slik at minstevannføring kan opprettholdes ved teknisk stans.

Lokkeflom: Lokkeflommer kan være et tiltak for å stimulere oppgang av laks og sjøørret i elva ved lav sommervannføring . Noen steder kan det også være behov for spyleflommer for å motvirke gjenslamming/gjenklogging av viktige gyteområder. Dette er tiltak som har som formål å bedre livsbetingelsene for villaksen, og bør innarbeides i de nye reguleringsbestemmelsene for det aktuelle vassdraget. Det er viktig at **dette er tiltak som kommer i tillegg til en høy minstevannsføring**, og ikke blir et påskudd for å holde minstevannføringene på en kritisk lavt nivå. Det vil være viktig med biologiske analyser for å sikre at utformingen av disse tiltakene faktisk gir positiv effekt for villaksen samlet sett i vassdraget.

Tapping av overflatevann: Det må stilles krav om tekniske løsninger for tapping av overflatevann fra reguleringsmagasinene. Hensikten er å tilføre elva naturlig sesongtemperert vann nedenfor kraftverksmagasinet. I gamle kraftanlegg blir vannet fra reguleringsmagasinene vanlig vis tappet ved bunnen. Følgelig blir vintervannet varmere enn normalt og sommervannet kaldere enn normalt. Dette er i all hovedsak negativt for lakse- og sjøørretungelen, fordi kaldt sommervann fører til lavere vekst (lav temperatur og mindre næring i elva) og varmt vintervann fører til manglende islegging av elva og økt dødelighet av lakseunger.

Mvh

(sign.)

Torfinn Evensen

Finn Erlend Ødegaard

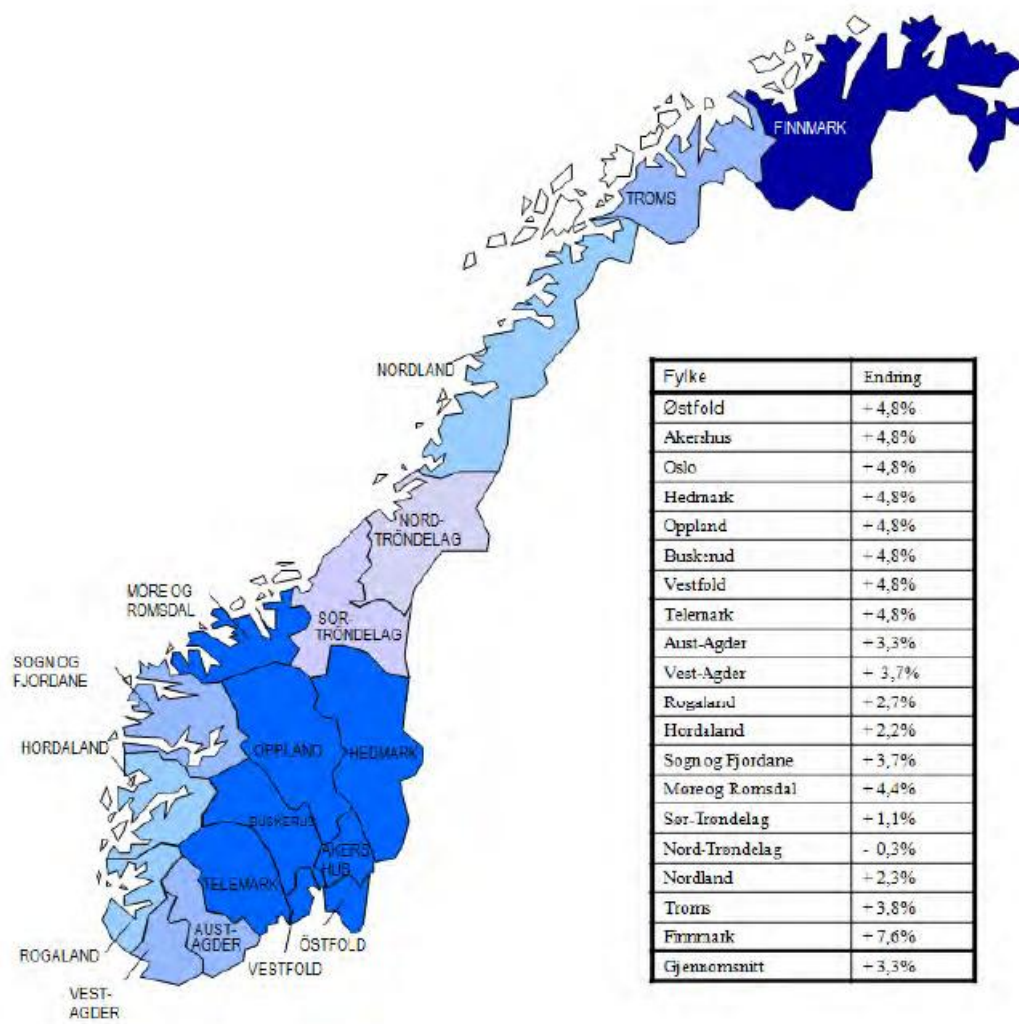
Generalsekretær

Seniorrådgiver

Norske Lakseelver

Norges Bondelag

Vedlegg: NVE kart over nyttbart tilsig.

Figur 6.1. Endringer i nyttbart tilsig som følge av oppdatert tilsigsserie 1981-2010.

NVE.